

ISSN 2078-1628

*Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський університет
економіки і менеджменту*

***Вісник
Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту***

Науковий журнал

***СЕРІЯ:
ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ***

Виходить 2 рази на рік

Заснований у серпні 2007 року

№ 1 (28), 2020

Черкаси 2020

ВІСНИК
Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту

Серія: економіка і менеджмент

1 (28), 2020

Науковий журнал

Журнал визнано ВАК України як фахове видання з економічних наук (бюлетень ВАК України № 12, 2010 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Почесний редактор: **Аблязов Р. А.**, д. т. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Інженерної академії України, президент Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.

Головний редактор: д. е. н. Савченко С. О.

Заступники головного редактора: д. е. н. Козловський В. В.; к. е. н. Дмитрук Б. П.

Редакційна колегія: д. е. н. Войтоловський М. В.; д. е. н. Ус Г. О.; д. е. н. Чудаєва І. Б.; д. е. н. Сергєєва Л. Н.; д. е. н. Кисель Р.; д. е. н. Медведєв В. Ф.; д. е. н. Чаплигін В. Г.; д. е. н. Проданова Л. В.; к. е. н. Аблязова Н. Р.; к. е. н. Якушев О. В.; к. е. н. Сукач О. М.; к. е. н. Сарана Л. А.; к. і. н. Захарова І. В.

Відповідальний секретар: Дешевенко Л. П.

Науковий журнал публікує статті з економічних проблем підприємств різних галузей промисловості, національного господарства, менеджменту, маркетингу, підготовлені науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, аспірантами та здобувачами наукових ступенів вищих навчальних закладів, а також ученими та спеціалістами інших організацій, підприємств, установ.

Призначений для науковців, викладачів, аспірантів і студентів, спеціалістів національного господарства, державних і регіональних органів управління.

- Статті для публікації в науковому журналі відбираються на умовах конкурсу.
- Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
- Редакція може публікувати статті в порядку обговорення, не поділяючи точки зору авторів.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

<i>Ус Г. О., Коваль О. О.</i> Застосування регресійного методу при аналізі прибутку підприємства з виробництва тари	7
<i>Шпильовий Є. О., Кабанець О. Ю., Губський М. Ю.</i> Розвиток малого та середнього бізнесу в умовах євроінтеграційних прагнень України	15
<i>Бугера К. В.</i> Сучасний стан та тенденції розвитку підприємств олійно-жирової галузі України	24
<i>Захарова О. В., Тарасенко Ю. О., Коляда Е. В.</i> Коучинг як ефективний інструмент нагромадження людського капіталу підприємства	33
<i>Горохова Л. П., Фінагіна О. В., Якушев О. В.</i> Передумови та пріоритети розвитку сучасної системи знань менеджменту	45

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

<i>Гудзь П. В., Мильніченко С. М., Трояновський І. В.</i> Баланс інтересів у формуванні національної кластерної політики: інноваційна економіка та пріоритети влади	55
<i>Носань Н. С.</i> Роль сільських домогосподарств у системі економічної безпеки національної економіки	65
<i>Зінченко О. А.</i> Особливості активізації інформаційної складової потенціалу іміджу регіону	73
<i>Панкова Л. І.</i> Методологія формування кластерної моделі економіки України: передумови успішної політики регіонів	84
<i>Мельниченко Г. М., Білоус С. П., Лучин О. М.</i> Основний зміст інноваційного середовища регіону	97
<i>Назаренко Ю. О., Полякова І. В., Будулатій В. С.</i> Наслідки соціально-демографічної кризи для сфер освіти та охорони здоров'я України	107
<i>Подлужна Н. О., Гамага М. О.</i> Формування людського капіталу при реалізації стратегій розвитку регіону	120
<i>Мартінович П. Г., Лужний І. І., Мілевський Є. М.</i> Економічна діагностика розвитку регіонів України	129
<i>Бітюк І. М., Тарасюк Д. Ю., Білецький О. І.</i> Сценарії розвитку регіональної політики підтримки малого та середнього бізнесу	140
<i>Павловська А. С., Долженко І. С., Мойсеев О. В.</i> Фіскальне управління житловою нерухомістю в системі економічної підтримки розвитку регіону	150
<i>Гончаренко М. Ф.</i> Оптимізація капіталу суб'єктів господарювання регіону як основа забезпечення стійкого розвитку	159
<i>Гуцалюк О. М., Якушева О. В., Сушко Н. В.</i> Ініціалізація та концепція проектування підприємств готельного бізнесу в Кіровоградському регіоні	168
<i>Бушкова В. В., Бондар Ю. А., Сиборова О. Л.</i> Аналіз ринку перекладу та супутніх лінгвістичних послуг	180
<i>Гаврилюк О. В.</i> Нові виклики управління глобальним простором та його вплив на інфраструктуру туризму	191
<i>Фінагіна О. В., Панкова Л. І., Сергата М. М.</i> Досвід кластероутворення: економічні інтереси, соціальна відповідальність, імідж регіонів	198
<i>Буряк Є. В., Трояновський В. Є, Матвієнко О. Д.</i> Генетична єдність процесу інтеграції та розвитку регіональних форм кластерів	210
<i>Пархоменко Н. М.</i> Науково-практична значущість та дієвість інтеграційних процесів в економіці регіонів на внутрішньодержавному рівні	220
Про набір до аспірантури зі спеціальності 051 «Економіка»	228

forming strategies for the development of regions, it is necessary to take into account the factors of using, forming and developing human capital. It is proved that human capital contains knowledge that is embodied by man in practical activities, creates the ground for the competitive functioning of economic entities in the region, provides the conditions for effective regional governance. It is established that in the formation of human capital it is necessary to identify effective factors that affect its formation, which will form the most effective measures for regional governance. Taking into account the factors of use, formation and development of human capital in regional development strategies and influence on them will form an effective regional policy that will ensure integrated development, equalize its imbalance between regions of Ukraine, accelerate regional economic diversification and provide greater opportunities for SMART-specialization.

Based on different types of knowledge that are focused on their direct use in private life or in the performance of professional duties. It has been established that the priorities of regional development in the crisis period of the economy and the restructuring of regional development strategies should be based on the activation of the development of human capital. It has been established that the priorities of regional development in the crisis period of the economy and the restructuring of regional development strategies should be based on the activation of the development of human capital.

Keywords: human capital, region, factors, strategic management, integrated development, strategic guidelines.

Дата надходження до редакції – 29.01.2020

УДК: 338.001.36

JEL Classification Code: F17, F41, G17

Мартінович Павло Геннадійович
аспірант (PhD),

Черкаський державний технологічний університет

e-mail: pavlo.martinovych@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0895-3634>

Лужний Іван Ігорович

студент магістратури,

Черкаський державний технологічний університет

e-mail: ivan.luzhny@gmail.com

Мілевський Єлізар Максимович

студент магістратури,

Черкаський державний технологічний університет

e-mail: milevsky.elizar@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті розглядаються методи регіональної діагностики рівня економічної безпеки, запропоновано алгоритм її визначення та доведено доцільність розробки і застосування експертної системи. Проаналізовано світову і національну практики економічної діагностики, політики та особливості забезпечення розвитку регіонів України в умовах побудови смарт-економіки. Обґрунтовано заходи щодо його поліпшення, підвищення

розвитку регіонів України, залучення оцінки, моніторингу, визначено основні цілі та індикатори забезпечення розвитку регіонів України. Акцентовано, що процес діагностики рівня економічної безпеки регіону є складним та багатофакторним завданням. Зазначено, що, враховуючи цільову орієнтацію діагностики, можна обирати різні методи: SWOT-аналіз, STEP-аналіз, SPACE-аналіз, функціонально-вартісний аналіз або інші відомі методи, які описано в статті.

Ключові слова: діагностика; регіон; моніторинг; економічна безпека; експертна система; управлінський аналіз.

Постановка проблеми. Ефективним інструментом об'єктивної оцінки соціально-економічного стану регіонів стала регіональна діагностика як новий напрям регіональної економічної науки. Діагностику, на противагу процедурам аналізу або оцінки, доцільно застосовувати при управлінні складними та системними об'єктами, де є необхідним моніторинг стану об'єкта, розвитку подій та надання комплексної функціонально-структурної характеристики. Вивчення літературних джерел показало відсутність єдності поглядів науковців як у визначенні поняття «діагностика рівня економічної безпеки», так і в методах розрахунків рівня економічної безпеки різних ієрархічних рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість обраного наукового напрямку та його практичну значимість обґрунтовано в роботах російських вчених Дмитрієвої О. [1] та Лексіна В. [2], а також українських вчених Герасимчук З. [3], Масловської Л. [4], Зайцевої Л. [5], Максимової Т. [6]. Незважаючи на гостру потребу в методичних розробках з регіональної діагностики, остання поки ще не знайшла широкого розвитку у вітчизняній теорії та практиці. Однак особливості трансформації вітчизняної економіки, кризове становище промислових, переробних підприємств та промислового комплексу України в цілому обумовлюють появу нових проблем, висувають нові вимоги до системи економічної діагностики розвитку регіонів України. Проблема формування ефективного механізму системного економічного розвитку й сьогодні не є остаточно вирішеною. Окремої уваги потребує дослідження ролі економічної діагностики розвитку регіонів України, зокрема стосовно розвитку бізнесу та інвестиційного забезпечення, інноваційних технологій та побудови смарт-економіки.

Мета та завдання статті – наукове обґрунтування напрямів поліпшення економічної діагностики розвитку регіонів України в умовах побудови смарт-економіки.

Результати дослідження. Термін «діагностика» запозичений з медицини. Слово «діагноз» (від грецького *diagnosis*) означає розпізнавання, визначення, тобто процес дослідження об'єкта діагнозу з метою одержання результату – діагнозу-висновку про стан об'єкта. Діагностичний аналіз – визначення об'єктивного стану обраних параметрів у діяльності підприємства щодо відповідності поставленим цілям і завданням, вивчення відхилень від нормального стану об'єкта діагностування, причин цих відхилень, тривалості їхнього протікання, їхня інтерпретація для формування висновків і рекомендацій. Економічна діагностика близька до економічного аналізу, але це не те саме. Вони розрізняються за цілями, завданнями, інструментарієм. Аналіз встановлює кількісне значення параметрів, виявляє відхилення різних параметрів від норми. Діагностика, яка орієнтована на пізнання економічних протиріч, основну увагу приділяє інтерпретації тих або інших економічних результатів діяльності підприємства чи регіону [4].

Особливості розвитку складних соціально-економічних систем, до яких належать регіони країни, обумовлюють доцільність залучення до процесу діагностики особливої

концептуальної методології та спеціальних методів оцінки. Систематизацію методів оцінки проводить у своїх наукових дослідженнях О. Дмитрієва [1, с. 13–14]. В залежності від завдань діагностики авторка пропонує розрізняти діагностику стану та діагностику процесу. При діагностиці стану оцінюється поточне становище регіону за певними показниками. При діагностиці процесу потрібно охарактеризувати траєкторію розвитку регіону. За формою оцінки О. Дмитрієва [1] розрізняє такі види діагностики: аналітичну, експертну та діагностику на моделі. Аналітичною діагностикою вважається діагностика, що проводиться безконтактними методами за допомогою статистичної інформації з використанням ретроспективного аналізу. Експертною діагностикою називається процес одержання інформації за допомогою експертних оцінок та соціологічних опитувань. Діагностикою на моделі вважається процес одержання інформації про регіон шляхом модельних імітацій.

Виділяючи етапи розвитку регіональних економічних досліджень (табл. 1), М. Бутко, Л. Подоляк [6] відзначають, що просторовий аспект багаторозмірних економічних систем у сучасних умовах не може бути адекватно описаний існуючими підходами в рамках регіональної економіки. Отже, на порядок денний висувається теоретичне і методологічне оформлення нового підходу до системного подання економіки як взаємодії мікроекономічних агентів, регіо-, макро- і глобальних взаємодій.

Таблиця 1

Етапи розвитку регіональних економічних досліджень

Етап	Сутність регіональних економічних досліджень
Етап перший – становлення економіки регіонів	Дослідження просторового аспекту економічної діяльності полягали переважно у виявленні особливостей конкретних проявів економічної діяльності в різних географічних умовах.
Етап другий – від економіки регіонів до регіональної економіки	Дослідження умов функціонування економічних агентів у межах певних географічних ареалів полягало в дослідженні економічних відносин між економічними агентами, взаємодіючими в межах економічних систем, що формуються і сформованих на основі експлуатації порівняльних переваг відповідних територій для тих чи інших видів діяльності, а також відносин між економічними агентами, функціонуючими в різних регіонах.
Етап третій – просторова економіка	Регіональна економіка досліджує взаємодію адміністративних регіонів в межах національної економіки. Необхідно описати взаємодію (конкуренцію) ефективних в мікроекономічному сенсі економічних агентів усередині економічних регіонів, формування ефективних національних просторових систем, утворених взаємодіями просторово локалізованих економічних агентів і їхніх кластерів, формування параметрів міжнародного економічного простору в процесі взаємодії національних економічних просторів.

Джерело: [4]

Для визначення рівня економічної безпеки регіону доцільно застосовувати експертну та аналітичну діагностику. Для прогнозування зміни рівня економічної безпеки регіону з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів доцільне застосування експертної діагностики та діагностики на моделі. Цільова орієнтація діагностики суто дослідницька, тому характер аналізу, структуру і завдання можна обирати самостійно.

До загальновідомих методів діагностики, в тому числі й діагностики рівня економічної безпеки, науковці зараховують такі:

1) SWOT-аналіз, який передбачає детальний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта дослідження. Методологія цього виду аналізу передбачає дослідження виявлення сильних і слабких сторін об'єкта, можливостей і загроз. Далі встановлюються зв'язки між сторонами, що в подальшому може бути використано для формування нової або коригування існуючої стратегії розвитку об'єкта [7–9].

2) STEP-аналіз, який надає можливість охарактеризувати зовнішню економічну ситуацію комплексно, на підставі оцінки впливу суспільних технологічних, економічних та політико-правових факторів. Результати розрахунків оформляються у вигляді матриці, що відображає силу впливу виділених факторів на рівень економічної безпеки об'єкта дослідження. Оцінка рівня впливу відбувається в балах або рангах тощо [10; 11].

3) SPACE-аналіз, в основі якого лежить дослідження положення об'єкта дослідження та умов його функціонування за чотирма координатами, що характеризують мікро- та макрооточення, а також його внутрішній потенціал [12]. Оцінка факторних умов відбувається за допомогою методу експертних оцінок за такими напрямками:

1) оцінюються стабільність середовища: множинність технологічних змін; стійкість грошової одиниці; стабільність споживчого попиту; рівень конкуренції; обмеження при вході об'єкта дослідження на ринок; еластичність попиту на продукцію;

2) оцінюються параметри напряму діяльності: ємкість ринку і ступінь відповідності виробничих ресурсів; середня норма прибутку; фінансова стабільність підприємств; відносна ефективність використання ресурсів; капіталоємність і легкість входження на ринок; рівень продуктивності праці у регіоні;

3) оцінюються конкурентні переваги: якість продукції та етапи її життєвого циклу; прихильність споживачів до продукції; частка ринку; ступінь вертикальної інтеграції; технологічні ноу-хау; завантаженість потужностей;

4) оцінюються фінансове становище: рівень рентабельності інвестицій; рівень фінансового важеля; стан ліквідності; оборотність запасів; ступінь задоволення потреби в капіталі; рівень ризикованості бізнесу; величина втрат у разі виходу з ринку.

5) функціонально-вартісний аналіз, який належить до найбільш ефективних видів аналізу діяльності щодо виявлення резервів економії витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [13–15]. Це метод одночасного і взаємопов'язаного дослідження функцій об'єкта, які забезпечують його споживчу вартість, та оцінки цих функцій: 1) головних функцій, що виражають призначення об'єкта; 2) основних функцій, які необхідні для виконання головних функцій; 3) допоміжних функцій, які дозволяють реалізувати основні функції; 4) зайвих, непотрібних або шкідливих функцій, яких можна позбутися.

Кожен із цих методів має власні переваги відповідно до сфери застосування. SWOT-аналіз дозволяє використовувати можливість визначення основних загроз і слабких сторін об'єктів економіки для оцінки економічної безпеки. SPACE-аналіз можна застосовувати для первинної оцінки конкурентної позиції досліджуваного об'єкта на ринку, що дозволяє визначити стан його економічної безпеки. STEP-аналіз надає можливість оцінити зовнішню економічну ситуацію, яка впливає на господарську діяльність об'єкта економіки та рівень його економічної безпеки. Оскільки цей метод має чітко спрямовану зовнішню орієнтацію, його результат може розглядатися як оцінка рівня конкурентного становища об'єкта дослідження на ринку.

Основним недоліком перелічених методів є їхній експертний характер. Необхідність залучати до роботи експертів відзначається високим рівнем суб'єктивізму. Відтак

застосування їх пов'язано з ризиком неповного врахування впливу факторів на економічну безпеку досліджуваного об'єкта. Разом з тим намагання охопити якомога більше факторів призводить до надмірної деталізації, що перешкоджатиме адекватно сприймати інформацію та проводити розробку обґрунтованих управлінських рішень. Але не можна заперечувати доцільність застосування цих методів у сфері діагностики рівня економічної безпеки об'єктів економіки та регіонів як допоміжний інструментарій.

У сучасних умовах до загальних методологічних підходів до регіональних соціально-економічних досліджень зараховують: діалектичний, системний, ситуаційний, процесний і рефлексивний (табл. 2).

Таблиця 2

Загальні методологічні підходи до проведення регіональних соціально-економічних досліджень

Методологічний підхід	Сутність методологічного підходу
Системний підхід	Об'єкт досліджується як цілісна сукупність складових його підсистем, елементів і у всьому різноманітті виявлених властивостей і зв'язків в його середині, а також між об'єктом і зовнішнім середовищем.
Ситуаційний підхід	Передбачає оперативне вивчення сформованої ситуації і проведення дослідницьких робіт на основі використання переважно типових процедур дослідження.
Діалектичний підхід	Реалізується в методах дослідження. Ці методи виявляються в способах поділу та з'єднання цілого і частини, головного і другорядного, необхідного і випадкового, статичного і динамічного, абстрактного і конкретного тощо.
Рефлексивний підхід	Заснований на аналізі систематизованої і доступної для обробки об'єктивної інформації про внутрішнє і зовнішнє середовища досліджуваного об'єкта в необхідному обсязі.
Процесний підхід	Передбачає розгляд виконання дослідницьких робіт та загальних управлінських функцій щодо їхньої реалізації у вигляді процесу – безперервної серії взаємопов'язаних дій щодо досягнення цілей дослідження.

Джерело: [4]

Моніторинг – постійне, систематизоване, детальне, поточне спостереження за фінансово-господарським станом. Моніторинг стану регіону здійснюється за таким алгоритмом: 1) експертне початкове структурування; 2) визначення мети моніторингу; 3) вибір постійних показників (індикаторів); 4) збір інформації; 5) попередня формалізація аналітичних матеріалів; 6) ієрархічне впорядкування, фільтрація та обробка інформації, графічна візуалізація даних; 7) виявлення закономірностей і стійких тенденцій [17].

Процес діагностики рівня економічної безпеки регіону є складним багатофакторним завданням, що зводиться до виявлення найбільш значущих числових показників рівня економічної безпеки регіону за функціональними складовими, їхнього групування та інтеграції. Система показників має завчасно сигналізувати про наявність небезпечних факторів, що дозволить апарату управління регіоном своєчасно розробити комплекс заходів щодо попередження або зниження рівня впливу негативних факторів.

При аналізі результатів діагностики використовують такі методи.

По-перше, діаграма Ісікави «Діаграма причин і наслідків» (рис. 1) дозволяє виявити і всебічно оцінити всі можливі причини проблеми [13].

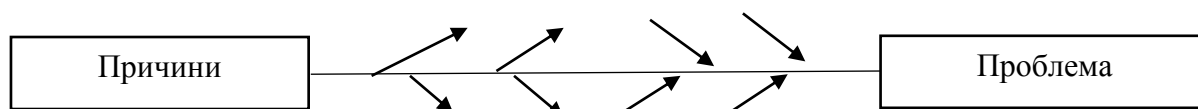

Рис. 1. Діаграма Ісікави

Джерело: [13]

Кожна з бокових стрілок зображує групу причин, що могли призвести до виникнення проблеми.

Етапи побудови діаграми Ісікави:

- 1) чітке визначення проблеми;
- 2) виявлення всіх можливих причин шляхом аналізу ситуації самостійно або використовуючи досвід цільової групи;
- 3) угруповання причин проблеми з урахуванням компонентів діаграми;
- 4) візуальне з'єднання всіх причин із самою проблемою, при необхідності з коротким описом причин;
- 5) з використанням діаграми подальше виявлення можливих причин (навіть найнеймовірніших), поки вони не будуть вичерпані;
- 6) аналіз даних діаграми й ухвалення рішення про те, яку причину необхідно вивчити насамперед.

По-друге, діаграму Парето (рис. 2) застосовують, коли потрібно представити відносну важливість всіх проблем або умов з метою вибору відправної точки для вирішення проблем, простежити за результатом чи визначити основну причину проблеми [14].

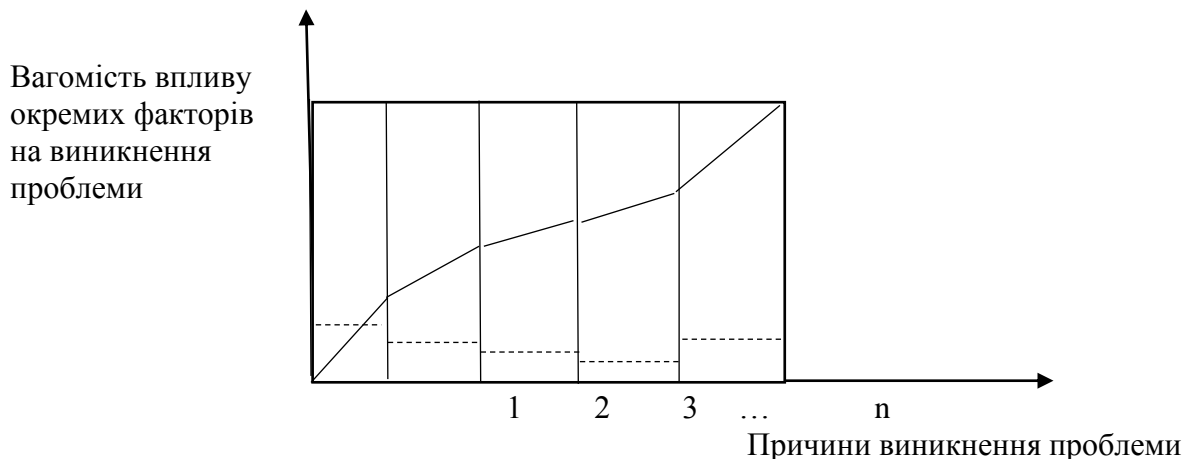

Рис. 2. Діаграма Парето

Джерело: [14]

Порядок побудови діаграми Парето:

- 1) вибір проблем (факторів, показників), які потрібно вирішити або проаналізувати;
- 2) ранжирування проблем;
- 3) вибір критерію порівняння та періоду для аналізу;

4) побудова діаграми наростаючим підсумком зліва направо;

5) аналіз діаграми і розробка заходів щодо покращення (або удосконалення) найважливіших факторів [14].

Управлінський аналіз – це процес комплексного аналізу внутрішніх ресурсів і можливостей регіону, спрямований на оцінку їхньої наявності та відповідності поставленим цілям і завданням (зокрема, стратегічним завданням забезпечення та підтримки конкурентних переваг регіону), на оцінку поточного стану регіону, його сильних і слабких сторін, виявлення стратегічних проблем [14].

Ключовим моментом діагностики є визначення складових економічної безпеки регіону, системи збалансованих показників та індикаторів і порогових значень показників. Індикатори, за якими визначається рівень економічної безпеки регіону, має відносно стійкий характер. Вони можуть змінюватися в міру стабілізації економіки країни та зумовлюються зрушеннями у соціально-економічному стані суспільства. Формування набору оціночних індикаторів має проходити з урахуванням особливостей розвитку регіону. Необхідно зауважити, що при відборі показників для визначення рівня економічної безпеки регіону важливо враховувати їхню універсальність. До системи збалансованих показників мають увійти тільки ті, що розраховуються для всіх регіонів країни. Для більш детального дослідження рівня економічної безпеки регіону можна ввести додаткові показники, які більш точно відображають специфіку регіону.

Адекватність результату залежить від правильного вибору методу оцінки загроз безпечному соціально-економічному розвитку регіону або системи показників для її проведення. Критичними значеннями показників є кількісні параметри, що характеризують межу між безпечною і небезпечною зонами у різних напрямках функціонування регіону. Діагностика рівня економічної безпеки за системою показників у необхідних випадках повинна також враховувати специфічні особливості об'єктів дослідження за напрямками діяльності, а порогові значення показників необхідно визначати з урахуванням стану та можливих тенденцій розвитку економіки країни в цілому. Найвищий ступінь рівня економічної безпеки регіону досягається за умови розташування показників у межах допустимих значень, а значення одного показника досягаються не у збиток іншим. Відхилення показників за допустимі межі є ознакою того, що об'єкт дослідження може втратити здатність до стійкого динамічного конкурентоспроможного розвитку, тобто стає вразливим.

Для формування повного уявлення про стан економічної безпеки будь-якого об'єкта дослідження оцінку її рівня доцільно здійснювати за кілька суміжних періодів, що дозволить виявити наявну тенденцію. На основі отриманих результатів проводиться дослідження стану економічної безпеки та відбувається формування рекомендацій для її забезпечення та підтримки на належному рівні.

Система показників для визначення рівня економічної безпеки регіону сформована Банком В. Р. та Савицькою Г. В. на основі теорії збалансованої системи показників [17–18]. Дослідження рівня економічної безпеки регіону як об'єкта національної економіки проводиться за такими етапами:

- 1) формування збалансованої системи показників для визначення рівня економічної безпеки об'єкта економіки за виділеними функціональними складовими;
- 2) розрахунок одиничних показників рівня економічної безпеки об'єкта економіки;
- 3) формування рівнянь функцій Харрінгтона;

4) розрахунок групових показників рівня економічної безпеки та інтегрального показника;

5) прогнозування рівня економічної безпеки об'єкта економіки із застосуванням моделі Брауна.

Розрахунок одиничних показників рівня економічної безпеки об'єкта економіки проводиться за розрахунковими формулами в межах виділених функціональних складових. Кожен із представлених одиничних показників має нормативне або рекомендоване значення, що дозволяє на цьому етапі виділити показники, які мають значне відхилення від нормативного значення. Групові показники економічної безпеки розраховуються як середнє геометричне. Розрахунок інтегрального показника економічної безпеки проводиться за допомогою середнього геометричного значення [18].

Рівень економічної безпеки об'єкта економіки визначається в залежності від діапазону значень інтегрального показника. У табл. 3 наведено характеристику оцінки рівня економічної безпеки підприємства в залежності від діапазонів інтегрального показника, значення якого для конкретного об'єкта економіки отримано в ході дослідження [18].

Таблиця 3

Діапазони значення інтегрального показника рівня економічної безпеки об'єкта економіки відповідно до теорії Харрінгтона

Діапазон значень	Характеристика оцінки
0,00 – 0,20	незадовільний рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,21 – 0,36	низький рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,37 – 0,62	задовільний рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,63 – 0,79	добрий рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,80 – 1,00	відмінний рівень економічної безпеки об'єкта економіки

Джерело: [18]

За отриманими результатами апарат управління об'єктом економіки може прийняти рішення щодо достатності розрахованого рівня економічної безпеки або його недостатності. У випадку незадовільного та низького рівня економічної безпеки об'єкта економіки необхідно розробити заходи щодо підвищення рівня економічної безпеки.

Зважаючи на велику кількість розрахунків при діагностиці рівня економічної безпеки об'єкта економіки, розроблено експертну систему «Універсальний експерт» з базою даних SafeLine (свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 41125). Суттєвими перевагами експертної системи є те, що вона може замінити людей-експертів та надати неупереджені висновки, дозволяє обробляти велику кількість даних, представлених кількісними та якісними показниками, надає можливість поповнювати дані, які закладено в базу, зберігає та накопичує розрахунки за всі періоди, що надає можливість виявити тенденції та, застосувавши певні методи прогнозування, отримати прогнозні дані щодо рівня економічної безпеки досліджуваного об'єкта.

Висновки та пропозиції. На основі дослідження різноманіття методів регіональних досліджень виникла можливість обґрунтування методологічного підходу до управління регіональним розвитком та розроблення методики оцінки регіональної соціально-економічної диференціації, яка полягає у визначенні факторів економічного росту для регіонів, схожих за типом соціально-економічного розвитку, враховує взаємозв'язок показників у процедурі кластерного аналізу та дозволяє виявити різні особливості

у факторах економічного росту регіонів. Процес діагностики рівня економічної безпеки регіону є складним багатофакторним завданням. Враховуючи цільову орієнтацію діагностики, можна обирати різні методи: SWOT-аналіз, STEP-аналіз, SPACE-аналіз, функціонально-вартісний аналіз або інші відомі методи. Для комплексного дослідження рівня економічної безпеки регіону в динаміці запропоновано впровадження розробленої експертної системи «Універсальний експерт», яка надає можливість аналізу рівня економічної безпеки за період та надає рекомендації щодо бажаного подальшого безпечного розвитку.

Список використаної літератури

1. Дмитриева О. Г. Оценка результативности государственных программ социально-экономического развития регионов России. *Проблемы прогнозирования*. 2016. № 3. С. 81–94.
2. Лексин В. Н., Порфирьев Б. Н. Новое обустройство Арктики: вызов и социально-экономический ресурс будущего России. *Проблемы теории и практики управления*. 2015. № 6. С. 54–60.
3. Герасимчук З. В. Проблеми та перспективи становлення інноваційного потенціалу в регіонах України. *Регіональна економіка*. 2010. № 1. С. 48–52.
4. Масловська Л. Ц. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. *Агросвіт*. 2016. № 6. С. 23–28.
5. Зайцева Л. М. Региональная система управления (организационно-методологический аспект). Л. М. Зайцева. Донецк : ИЭП Украины, 2007. 336 с.
6. Максимова Т. С. Регіональний розвиток (аналіз і прогнозування): [монографія]. Т. С. Максимова. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2003. 304 с.
7. Беляев В. И. Маркетинг: основы теории и практики : учебник. В. И. Беляев. М. : КНОРУС, 2005. 672 с.
8. Виханский О. С. Стратегическое управление : учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Экономистъ, 2008. 296 с. : ил.
9. Мартиненко М. М. Стратегічний менеджмент : підручник. Мартиненко М. М., Ігнатська І. А. К. : Каравела, 2006. 320 с.
10. Агафонов В. А. Стратегический менеджмент. Модели и процедуры : монография М. : Инфра-М, 2019. 350 с.
11. Бараненко С. П. Стратегический менеджмент. М. : Центрполиграф, 2019. 480 с.
12. Романов А. П. Стратегический менеджмент: учебное пособие. А. П. Романов, И. А. Жариков. Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2006. 80 с.
13. Баканов М. И. Теория экономического анализа : учебник. 4-е изд., доп. и перераб. Баканов М. И., Шеремет А. Д. М. : Финансы и статистика, 2001. 416 с. : ил.
14. Беляцкий Н. П. Управление персоналом : учеб. пособие. Беляцкий Н. П., Велеско С. Е., Ройш П. Мн. : Интерпрессервис, Экоперспектива, 2002. 352 с.
15. Сухарев Н. О. Производственный и операционный менеджмент. Конспект лекций. Сухарев Н. О. Пенза, 2002. 180 с.
16. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник для вузов. Стандарт третьего поколения. 6-е изд. СПб. : Питер, 2012. 344 с.
17. Банк В. Р. Финансовый анализ : учеб. пособие. Банк В. Р., Банк С. В., Тераскина А. В. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. 344 с.

18. Савицкая Г. В. Экономический анализ: учеб. Г. В. Савицкая. 11-е изд., испр. и доп. М. : Новое знание, 2005. 651 с.

References

1. Dmytryeva O. H. (2016). Otsenka rezultatyvnosti hosudarstvennykh prohramm sotsyalno-ekonomycheskoho rozvytya rehyonov Rossey. "Problemu prohnozyrovanyia", 2016. № 3 S. 81–94.

2. Leksyn V. N. Porfyrev B. N. (2015). Novoe obustroistvo Arktyky: vyzov y sotsyalno-ekonomycheskyi resurs budushcheho Rossey. Problemy teoryy y praktyky upravlenyia. 2015. No 6. S. 54–60.

3. Herasymchuk Z. V. (2010). Problemy ta perspektyvy stanovlennia innovatsiinoho potentsialu v rehionakh Ukrainy. Rehionalna ekonomika. 2010. № 1. S. 48-52. [in Ukr].

4. Maslovska L. Ts. (2016). Otsinka rezultatyvnosti i efektyvnosti vyrobnytstva orhanichnoi ahroprodovolchoi produktsii. Ahrosvit. 2016. № 6. S. 23–28. [in Ukr].

5. Zaitseva L. M. (2007). Rehyonalnaia systema upravlenyia (orhanyzatsyonno-metodolohycheskyi aspekt). L.M. Zaitseva. Donetsk: YIEP Ukraine, 2007. 336s. [in Ukr].

6. Maksymova T. S. (2003). Rehionalnyi rozvytok (analiz i prohnozuvannia): [monohrafiia]. T. S. Maksymova. Luhansk : SNU im. V. Dalia, 2003. 304 s. [in Ukr].

7. Beliaev V. Y. (2005). Marketynh: osnovy teoryy y praktyky: uchebnyk. V.Y. Beliaev. M.: KNORUS, 2005. 672 s.

8. Vykhanskyi O. S. (2008). Stratehycheskoe upravlenye: uchebnyk. 2-e yzd., pererab. y dop. M.: Ekonomyst', 2008. 296 s: yl.

9. Martynenko M. M. (2006). Stratehichnyi menedzhment: Pidruchnyk. Martynenko M.M., Ihnatieva I.A. K.: Karavela, 2006. 320 s. [in Ukr].

10. Ahafonov, V. A. (2019). Stratehycheskyi menedzhment. Modely y protsedury: Monohrafiia M. : Ynfra-M, 2019. 350 c.

11. Baranenko, S. P. (2019). Stratehycheskyi menedzhment. M.: Tsentrpolihraf, 2019. 480 c.

12. Romanov A. P. (2006). Stratehycheskyi menedzhment: uchebnoe posobyе. A. P. Romanov, Y. A. Zharykov. Tambov : Yzd-vo Tamb. hos. tekhn. un-ta, 2006. 80s.

13. Bakanov M. Y. (2001). Teoryia ekonomycheskoho analyza: Uchebnyk 4-e yzd., dop. y pererab. Bakanov M. Y., Sheremet A. D. M: Fynansy y statystyka, 2001. 416 s: yl.

14. Beliatskyi N.P. (2002). Upravlenye personalom: Ucheb. Posobyе. Beliatskyi N.P., Velesko S.E., Roish P. Mn. : Ynterpresservys, Эkoperspektyva, 2002. 352 s.

15. Sukharev N.O. (2002). Proyzvodstvennyi y operatsyonnyi menedzhment. Konspekt lektsyi. Sukharev N.O.: Penza, 2002. 180 s.

16. Fatkhutdynov R. A. (2012). Ynnovatsyonnyi menedzhment: Uchebnyk dlia vuzov. Standart tretého pokolenyia. 6-e yzd. SPb.: Pyter, 2012. 344 s.

17. Bank V. R. (2006). Fynansovyi analiz: ucheb. Posobyе. Bank V. R., Bank S. V., Teraskyna A.V. M.: TK Velby, Yzd-vo Prospekt, 2006. 344 s.

18. Savytskaia H. V. (2005). Экономыcheskyi analiz: ucheb. H. V. Savytskaia. 11-e yzd., yspr. y dop. M. : Novoe znanye, 2005. 651 s.

Martinovich Pavlo
Postgraduate Student (PhD)
Cherkasy State Technological University
Luzhny Ivan
Master of Management
e-mail: ivan.luzhny@gmail.com
Milevsky Elizar
Master of Management
e-mail: milevsky.elizar@gmail.com

ECONOMIC DIAGNOSIS OF UKRAINIAN REGION DEVELOPMENT

The article considers the methods of regional diagnostics of the level of economic security, proposes an algorithm for its determination and proves the feasibility of developing and applying an expert system. The world and national practice of economic diagnostics, policy and features of ensuring the development of the regions of Ukraine in the conditions of building a smart economy are analyzed. Measures to improve it, increase the development of the regions of Ukraine, attract evaluation, monitoring, the main goals and indicators of development of the regions of Ukraine are identified. The process of diagnosing the level of economic security of the region is a complex and multifactorial task. Given the target orientation of the diagnosis, you can choose different methods: SWOT-analysis, STER-analysis, CPACE-analysis, functional-cost analysis or other known methods, which are described in the article.

The purpose and tasks of the article - scientific substantiation of directions of improvement of economic diagnostics of development of regions of Ukraine in the conditions of construction of smart economy.

Conclusions and suggestions. Based on the study of the diversity of regional research methods, it became possible to substantiate the methodological approach to regional development management and develop a methodology for assessing regional socio-economic differentiation, which is to determine economic growth factors for regions similar in type of socio-economic development. cluster analysis procedure and allows to identify various features in the factors of economic growth of the regions. The process of diagnosing the level of economic security of the region is a complex multifactorial task. Given the target orientation of the diagnosis, you can choose different methods: SWOT-analysis, STER-analysis, CPACE-analysis, functional-cost analysis or other known methods. For a comprehensive study of the level of economic security of the region in the dynamics proposed the introduction of the developed expert system "Universal Expert", which provides an opportunity to analyze the level of economic security for the period and provides recommendations for the desired further safe development.

Keywords: *diagnostics; region; monitoring; economic security; expert system; management analysis.*

Дата надходження до редакції – 28.01.2020

ВІСНИК СУЕМ № 1 (28), 2020

Науковий журнал

Засновник, редакція, видавець і виготовлювач
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 16612 – 5084Р від 23.04.2010.

Редактор О. М. Строгалова

Підписано до друку 05.03.2020. Формат 84x108/16.
Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 20,6. Тираж 100 прим. Зам. № 06-20.
Адреса редакції, видавця, виготовлювача: 18036, м. Черкаси, вул. Н.-Левицького, 16
Телефон редакції: (0472) 64-72-00 (101), факс (0472) 64-73-00,
e-mail: journal3.suem@gmail.com

Надруковано на обладнанні СУЕМ

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 3734 від 17 березня 2010 р.

Видається за рекомендацією Вченої ради СУЕМ

Статті проходять рецензування. Передрук і переклади матеріалів, опублікованих у журналі,
дозволяються лише зі згоди автора та редакції.
